

DELAVSKA PRAVICA

Glasilno krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 50, za četrlet Din 150, za pol leta Din 300; za inozemstvo Din 700 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglas, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.000

Osnovna načela Krščanskega socializma

Te dni izide prevod okrožnice »Rerum novarum«. Kuj lepšega nismo mogli dati v spomin na štiridesetletnico te okrožnice. Okrožnica »Rerum novarum« je namreč toliko pomena za krščansko delavstvo in za delavstvo sploh, da smatramo za svojo največjo nalogo, da skušamo njena načela čim bolj razširiti in poglobiti v srca vseh proletarcev in vsega delovnega ljudstva. Fašistični veljaki trdijo, da je okrožnica »Rerum novarum« že zastarela, da ne odgovarja več modernemu času. Celo nekateri krščanski sociologi ji odrekajo vrednost. Nekateri menijo, da je potrebna izpopolnitve.

Motijo se vsi. Okrožnica »Rerum novarum« sloni na večnih zakonih. Žalo je veljavna za vse čase. Podaja načela, po katerih naj bi uravnavali svoje zahteve delavci in delavske organizacije. Je takorekoč katekizem za vsakega delavca in za vsako delavko.

Okrožnica »Rerum novarum« obsega določila iz katerih je razvidno, kaj delavec ne le sme, ampak tudi, kaj mora zahtevati. Veliki socialni papež Leon XIII. našteva: Zakaj in koliko plačo mora imeti delavec. Ne le plačo, ki zadošča za golo ekzistenco, ampak tako plačo, da mu bo omogočala človeško in kulturno življenje.

Delavec ima ne le pravico, ampak dolžnost do počitka. Do počitka v taki meri, da mu zopet nadomesti delovno silo, katero mu je izčrpalo delo prejšnjega dne.

Delavec ima pravico do dela. Pravico do dela razumeva tako, da ima vsak delavoljen pravico do prilike, da si pri-

služi potrebna sredstva za svojo ekzistenco. Pravica do dela izhaja odtod, ker ima pravico do ekzistence. Pravica dela je pa tudi v tem, da ima vsak pravico do iznosa svojega dela... Bogastvo države je delo delavcev. Tako se glasi resnica iz ust poveljarja Cerkve.

Okrožnica »Rerum novarum« obsega vse, kar je potrebno za ureditev družbe na podlagi večnega nauka tako jasno, da tvori po pravici osnovna načela krščanskega socializma.

Je pa s to okrožnico isto kakor z vsako veliko idejo. Uveljavlja se le z borbo. Družba jo sprejema le tam, kjer niso potrebne žrtve in odpovedi. Tudi katoličani ne tvorimo izjeme. To, da je podčrtal in obsodil papež Leon XIII. zmote socializma in komunizma, je prijalo delodajalcem in večini družbe. Na to se še danes radi sklicujejo. Toda preko točk, v katerih zapoveduje pravičnost in ljubezen tudi napram delavstvu, gre s sumljivim molkom. Zato so se načela te okrožnice tako malo udejstvila v praktičnem življenju. Toda niso kriva, kakor nekateri napačno trdijo, načela sama, napačne osnove, ampak kriva je družba, krivi so ljudje, ki gredo v svojem udejstvanju preko njih.

Tudi delavstvo greši v tem. Zelo radi poudarjamo nauke te okrožnice, toda najvažnejšega nečemo spoznati. Papež ve, da ne bo delavstvu nihče prinesel njegovih pravic na krožniku. Ve, da si mora delavstvo te pravice priboriti. Zato je poudaril, kolikovega pomena so delavske strokovne organizacije. Ne zavedamo se tega, da je naša dolžnost, da smo organizirani. Čim bolj pripoznamo nauke

naše vere, tem bolj bi morali čutili tudi to dolžnost v sebi. Mnogi sicer dobri kristjani pa smatrajo, da je dovolj, če se v srcu strinjajo z načeli papeža. Zmota. Naša sveta in velika dolžnost je, da pripomoremo tem načelom do zmagae. To je mogoče le v organizacijah.

Tovariši, ni dovolj, da živimo krščansko, svoje krščanstvo moramo tudi dokazati s tem, da vsi do zadnjega vstopimo in sodelujemo v naših organizacijah.

Ravno zaradi naših verskih načel mora biti vsak delavec, vsaka delavka apostol za organizacijo. Če nismo tega sposobni, dokazujemo, da ni v nas žive vere, da ni v nas Leonovega duha. Dokazujemo, da nimamo srca niti za delavstvo, niti zase. Nova knjiga — osnovna načela krščanskega socializma naj roma med vsakega delavca, da jo prouči, da se napolni z njenimi načeli, z njenimi idejami in da ga te ideje usposobijo za vztrajnega in neustrašenega boritelja za zmago krščanskega socializma.

Prevod in razlago te okrožnice je izvršil tovariš p. Angelik Tominc. Knjigo dičijo predvsem dve lastnosti: Je prvi natančen prevod okrožnice »Rerum novarum«. Dosedaj nismo namreč tega imeli. Ista slika je bila pa tudi drugod. Najvažnejša in najbolj aktualna mesta so izpuščali. Resnica namreč ni vedno prijetna, ampak marsikrat ostra in trpka.

Prevod ima tudi razlago. Jasno in obenem priprosto. Tako lepo delo je mogoče izvršiti le človek, ki obsega vsestran-

sko in globoko znanje; ki je prepričan socialist in ki mu je resnica nad vse. Tovariš dr. Angelik, ki je pri nas edini moderno orientirani krščanski sociolog, je bil rojen 1. januarja 1892 v Ljubljani v z otroki bogato obdarovani železničarski družini. V frančiškanski red je stopil 9. avg. 1907, v mašnika je bil posvečen 16. julija 1914, visokošolske studije je pa nadaljeval in dovršil v Freiburgu v Švici. Našemu pokretu stoji že od nekdaj ob strani, ga podpira in uči. Zato je naš največji idejni voditelj. V. Z.

Kristus -- delavec

Tri in trideset let je bil Kristus star, ko je na Golgoti spregovoril: »Dopolnjeno je!« in izročil nebeškemu Očetu svojo dušo. Umrl je v zavesti, da je dovršil svoje poslanstvo: Da je zadostil božji pravičnosti in da je človeštvu dal nauk, po katerem se lahko vsakdo zveliča. Dopolnil je svoje poslanstvo in odšel. Nam pa je zapustil svoj nauk in tudi zgled svojega življenja. Poznamo njegove nauke in potek njegovega življenja, a to svoje znanje le preradi omejimo samo na zadnja tri leta njegovega življenja, samo o tem pišemo in govorimo.

Kje pa je bil Kristus od svojega dvajsetega pa do tridesetega leta? Ali je res omejil svoje delo za človeštvo samo na zadnja tri leta? Nikakor ne. Dvajsetletni Jezus v templju nam pove, da mu moramo slediti že od tistega dne naprej, slediti njegovim besedam in njegovemu zgledu. Res se je po tem prvem javnem nastopu umaknil v Nazaret, kjer je ostal neopažen celih osemnajst let, a da bi to on storil brez posebnega namena, si nikakor ne moremo misliti. Če je Jezus pri zadnji večerji rekel učencem: »Zgled sem vam namreč dal...«, ne smemo teh njegovih besedi omejiti samo na zgled umivanja nog, ampak na zgled vsega njegovega življenja od dvajsetega leta naprej. Iz tega njegovega zgleda pa razberemo, da je povetil Kristus osemnajst svojih najlepših mladostnih let izključno le skrivnemu rokodelskemu delu v Nazaretu. Ni bilo to samo slučajno. Če namreč pregledujemo Jezusove nauke, ne najdemo nikjer izrečnega nauka o delu, četudi nam v prilikah o delavcih v vinogradu, o sejavcu, o dobrem pastirju, o krivičnem oskrbniku, o ribičih itd. res mojstrsko opisuje delo in njegovo vrednost. A o delu samem, ki je vendar bistveni del našega življenja, ni posebej govoril. V negotovosti pa nas

tudi ni hotel pustiti, ko gre vendar za tako važno vprašanje, dal nam je več kot so besede. Zapustil nam je zgled osemnajstih let! Kristus — Sin božji — je bil navaden delavec celih osemnajst let. S tem je povedano vse. Čemu še besede, ko zgled osemnajstih let dovolj jasno govori.

Kristus — delavec. Nekako čudno zveni ta beseda, a vendar — resnična je. V tej resnični besedi pa najde tudi delavstvo svojo uboštvo in svojo pravico. Če je sv. Pavel napisal Korinčanom besede: »Saj poznate milost našega Gospoda Jezusa Kristusa, kako je zaradi vas postal ubog, dasi je bil bogat, da bi po njegovem uboštvi vi obogatili (2 Kor 8, 9), je vedel, kaj je napisal. Kristus bi si lahko izbral za svoje bivališče na zemlji najlepšo palačo, kjer bi ga čakalo razkošje in bogastvo. Pa njegovo srce ni iskalo tega. Ljubše mu je bilo sredi delavnega ljudstva. Prišel je, da pomaga zatiranim in s skrbmi obteženim. Sam je postal delavec, da more vsakemu delavcu reči: »Poznam tvojo stisko in tvoje uboštvo.« (Raz 2, 9)

Med delovnim ljudstvom je Sin božji živel, z delavstvom je delal in trpel, tako tesno je bil združen z delavskimi sloji, da so mu kratko rekli »tesarjev sin«. Ko je ta tesar začel učiti, mogočnjakom tistih dni to seveda ni bilo prav. A naš tesar je šel preko tega, začel graditi temelj kraljestva božjega na zemlji in si iskati sodelavcev. Tudi teh ni iskal med ponosnimi učenjaki in mogočnimi bogatimi, ampak si jih je privzel iz vrst navadnih ribičev. Ali je mogoče še jasneje pokazati, kaj misli in kaj hoče učiti o delu in delavskem stanju?

Kristus je zbiral okrog sebe »trudne in obtežene«, da bi jih poživel in to nalogo je naložil tudi svojim apostolom. To je tudi socialna naloga katoliške cerkve. Največja krivica se dela krščanstvu in cerkvi z

govorjenjem, da je ona sovražnica delavskega stanu. Ni krščanstvo samo socialno gibanje, a njegovi nauki, ki so nauki Kristusovi, imajo velik namen, da obnove in preuredi socialno življenje. Doseglo je krščanstvo ta svoj namen že za časa apostolov — kdor ne verjame, naj prebere pismo apostola Jakoba — doseglo ga je v prvih stoletjih, ko je dalo delu veljavo in odpravilo suženjstvo. Tudi v onem »temnem« srednjem veku, ob katerega se danes marsikdo rad spotakne, krščanstvo ni zanemarilo svoje socialne naloge, saj je zgodovinsko priznana resnica, da je delavstvo vse to, za kar se danes bori, v srednjem veku že imelo.

In danes? Ali je krščanstvo zanemarilo socialno nalogo, ki jo ima od Kristusa? Nikakor ne. Omenim naj samo socialno delo delavskega papeža Leona XIII. Njegova okrožnica »Rerum novarum« je ponovila tozadevne nauke Kristusove in njegovih apostolov. Škof Ketteler med Nemci in dr. Kerk med nami sta se trudila, da prenese ta nauke v življenje. Koliko skritih imen je tu sodelovalo in še dela. Duh Kristusa delavca še živi v katoliški cerkvi, njegovi nauki še poživljajo vse trudne in obtežene in vendar se zdi, kot da je cerkev odrekla in popustila. Delavstvo se krščanstvu odtujaše bolj in bolj, njegov položaj se slabša z vsakim dnem, a pri tem ne nosi Kristus nobene krivde in tudi njegova cerkev ne. Če bi kdo drugače učil ali pa delal, vedimo, da ne učimo in ne dela v imenu Kristusa-delavca in tudi ne v imenu Kristusa-kralja, četudi se za takega izdaja. Kristus je eden in isti. Ker je bil Kralj, je postal Delavec.

Delavstvo je danes Kristusu odtujeno, ne mara zanj. Je to resnica? Največja laž današnjih dni je trditev, da delavstvo za Kristusa ne mara. Res je versko življenje med delavstvom zelo padlo. A kdo nosi pri tem krivdo? Ali ni versko življenje naj-

prej padlo med takozvanimi boljšimi krogi in med pridobitnimi krogi? Ali se niso ti krogi prvi odtujili Kristusu in njegovim naukom in se radi tega odtujili tudi delovnemu ljudstvu? Ali niso ti krogi prvi vrgli Kristusa iz javnosti, iz svojega življenja in tudi iz gospodarstva? Ali ne slovi današnje gospodarstvo na načelih, ki so naravnost v nasprotju z nauki Kristusa-delavca? Delavstvo je kmalu občutilo zle posledice teh načel, ki so zavladala v gospodarstvu in se je vprašalo, kje tiči vzrok? Da bi se zavarovali tisti, ki so Kristusa prvi zavrgli, so začeli kričati, da je krščanstvo tisto, ki sovraži delavstvo. Nastopila je največja prevara naših dni. Rešitelj delavstva, Kristus-delavec, je predstavljen delavstvu kot njegov zatiralec. Tudi videz je bil tak in delavstvo je začelo zapuščati Kristusa. Prevara je dosegla svoj namen. »Kaj imaš od tega« je edino načelo brezbožnega materi-kapitalizma, in s tem načelom je kapitalizem tudi delavca odtrgal od Kristusa. »Kaj imaš od tega, če greš v cerkev,« je rekel kapitalist, ki je tudi v nedeljo zaposlil delavca. Pa je delavec pustil cerkev in se ni zavedel, da s tem pustil tudi Kristusa in z njim socialno enakost in pravičnost. Delavec pa je ostal suženj kapitala.

Samo nekoliko pogledjmo okrog sebe in prepričali se bomo, da delavstvo Kristusa in njegovih naukov ne zavrača, pač pa da drugi odvrčajo delavstvo od Kristusa. V mnogih slučajih so to tudi dosegli in še sedaj dosežajo. Ko pa delavstvo odtujijo Kristusu, ga prepuste samemu sebi brez vsake moralne opore. Tako zapeljano delavstvo tava iz zablode v zablodo, izgublja odporno moč in se usužnjuje kapitalu. Zgledov si lahko vsak sam dovolj najde. Delavstvo polagoma spoznava prevaro brezbožnega kapitalizma in se vrača h Kristusu-delavcu, ker je spoznalo, da prinaša edino-le nauk Kristusov, ki je obenem Kralj in Delavec, socialno pravičnost in enakost.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Kovinarji

Graška »Tagespost« z dne 24. aprila t. l. sporoča pod naslovom »Zivahno zanimanje in povpraševanje za akcije jugoslovanske železne industrije na dunajski borzi«. Tri jugoslovanske tvornice železa, ki notirajo na dunajski borzi: Kranjska industrijska družba, Zenica a. d. in Vares a. d. so v zadnjem času v ospredju zanimanja. Za akcije navedenih podjetij vlada zelo živahno povpraševanje. Vrednost akcij je v zadnjem času porastla. Tudi danes je bila za akcije vseh treh tovarov položena gotovina. Pri Zenici ji bilo sicer povpraševanje nekoliko manjše, ker stoji pred računskim zaključkom. Kranjska industrijska družba notira 45, Zenica 40,5. Tečaj za Vareske akcije pa v zadnjem času ni znan.

Tako borzno poročilo. Delavstvu se pa trdi, da ovira gospodarska kriza razvoj tovarov. Sicer pa naj si k dogodkom zadnjega časa ustvari delavstvo svoje mnenje, v kolikor in kaj je verjeti gopodom kapitalistom.

Zadeva Guštanj. Na napade v »Delavcu« se moram zopet oglašiti. Skušal bom odgovorjati kar najbolj mogoče stvarno. Zelimo namreč, da ostanejo slične polemike na višku, da ne prehajajo v osebne izpade in demagoška zavijanja. V tem dopisu je pa toliko prikritega sovražstva in podlega naltolcevanja napram gibanju JSZ, da ni mogoče ostati brez odgovora. — Glede glasovanja moram poudariti, da nas nima pravice vabiti na kaj sličnega SMRJ. Svoje naziranje glede tega smo že povedali in sicer pod izjavo naših kovinarjev, ki so jo hoteli podati dne 12. aprila t. l. v Guštanju in je bila priobčena v »Del. Pravici« z dne 16. t. m. — Glasoval in odločil je samo del delavstva. Ostalo delavstvo je z nami in obsoja način tega umazanega boja. Zelo lepa vzgoja in moralna nekaterih delavcev se izraža v tem, ki zasmehujejo delavce, ker so prišli od naše strani obrazložiti svoje stališče. Sramota, da se s tem še hvalite, kako ste zasmehovali in zasramovali deputacijo. Gotovo ste se bali, da se komu ne odprejo oči. Vsaj videz je ta. Tisti eden, ki se je vrnil, moram resnici na ljubo ugotoviti, da ni glasoval z vami, marveč je celo preprečil, da niste šli h glasovom tudi tiste, ki so bili na delu v tovarni, med katerimi je bil eden naših obratnih zaupnikov, 5 pa članov naše organizacije. Je to dosledno? Resnosti je res več kot preveč. — Ne zavijajte in ne vlačite v to umazano borbo vladnega zastopnika. Ako bi že hoteli tak umazan boj zaključiti z glasovanjem, ponovno poudarjamo, bi morala to glasovanje sklicati popolnoma nepristranska inštanca. Radi klotite samo toliko: Mi imamo od vseh ljudi, ki so nam dali podpise, pismeno izjavo, da odklanjajo take umazanosti. Z osebnimi napadi se tukaj ne bomo bavili, ker tu ne gre za osebe, marveč za načelna vprašanja. Zalostno dovolj, da iščete rehabilitacije na račun osebnih psov, ki vam pa ne bodo prav nič koristile. Ako bi hoteli pisati kroniko guštanjskih voditeljev SMRJ, tedaj ne vem, kako bi nam »Delavec« na to odgovarjal. Torej malo več previdnosti in ne igrati vloge, ki je vse prej kot častna. — Poudarjamo, da smo se mi vedno v polni meri zavedali svoje naloge, pri katerih nas vodijo samo interesi delavstva. To smo dokazali in je vsako zavijanje in potvarjanje resnice odveč. Sicer pa smo storili korake, ki dokazujejo, da smo tukaj, ne za kar nas iz gole zavisti slika »Delavec«, marveč pravi zastopniki delavstva. — Ako bi Savez v resnici smatral to nalogo za tako važno, kot jo v javnosti slika, tedaj bi na naše pismo, ki je bilo pisano popolnoma stvarno, ne odgovarjal z javnimi napadi. Sicer bi lahko napisali še kaj več. Toda tega ne storimo, ker vemo, da delavstvo ta način borbe odklanja, in je to samo delo nekaterih. Ako pa hočete, povejte, jaz sem pripravljen na nadaljno polemiko.

Rozman Joško.

Viničarji

Iz centrale. Dobivamo več prijav za bolniške podpore od naših članov, ki dolgujejo članarino že za več mesecev. Enkrat za vselej takim članom sporočamo, da dobi podporo le tisti, ki ni dolžan članarine. Prošnjam, da si naj odračunimo za dolžno članarino del podpore, nikakor ne moremo ugoditi, ker bi se to reklo špekulirati s skupnostjo. Kdor ni dolžan, bo dobil svoje, kar mu gre po poslovniku podpornega sklada, kdor je pa dolžan, ne more dobiti nič. Ako se ne bomo držali tega, tedaj so nam brez pomena vsi poslovniki, sklepi in določila. Smo itak že preveč izjem napravili v takih slučajih, odslej jih več ne moremo, ker bi s tem škodovali vse redne člane, ki v redu plačujejo svojo članarino.

Posmrtni sklad. Tovariši, ki še niste izpolnili pristopnic, storite to takoj. Določeni rok 1. maja je tukaj. Kdor ne pristopi v novi posmrtni sklad, ta potem po 1. oktobru 1931 ne dobi nobene posmrtninske podpore iz podpornega sklada. Izvzeti bodo le otroci pod dve leti in oni, ki jih v novi posmrtni sklad ne sprejme mo in so danes že člani. V novi posmrtni sklad se je do danes sprejelo pristopnic od 210 družin. Nad polovico teh je že poravnalo prvi trikratni prispevek v posmrtni sklad. Prosimo vse tovariše, katerim smo poslali položnice, da brž pošljejo denar, ker le s tistim dnem, ko se izvrši vplačilo, se začne šteti pristop v posmrtni sklad.

Litmerk pri Ormožu. Naš občni zbor se je 26. aprila izvršil še precej zadovoljivo. Novi odbor pod predsedstvom tov. Ribiča Franca in v katerem bo deloval naš stari borec tov. Geč Franc, nam daje gotovost, da se bo ta skupina še vnaprej, ne samo držala ključovalno vsem nasprotnikom, ampak da se bo tudi še pomnožila z novimi člani. Kjer pa odborniki ne vršijo svojih dolžnosti in kjer se vsi zanašajo le samo na enega, tam organizacija ne napreduje, pač pa nazaduje. Kjer izostajajo redne mesečne seje, tam je v skupini tudi mrtvilo in sicer po krivdi odbora skupine. Tovariši delajmo iz ljubezni do pokreta in ne poslušajmo, kaj kdo pravi o nas. Pojdimo svojo ravno pot naprej. — Litmerčan.

Zavrč. Občni zbor smo preložili in se bo sedaj vršil na binkoštni ponedeljek po rani sv. maši v stari šoli. Po občnem zboru bo skioptično predavanje.

Rudarji

Laško. V nedeljo 26. t. m. je sklicalo vodstvo sestaneke rudarjev, da prouče sedanji položaj. Dvorana v hotelu »Savinja« je bila skoraj premajhna. Na tem sestanku smo natančno in popolnoma objektivno presodili celoten položaj rudarjev. Obenem smo pa tudi pokazali na vse tiste osebe, ki skušajo z raznimi izjavami in sumničeni prinesiti v vrste rudarjev nemir in zbeganost, zlasti pa blažiti njihove voditelje, ki stoje v srednjih vrstah neustrašeno in požrtvovalno. — Referati so bili razdeljeni takole: Tovariš Križnik je poročal o vzrokih in odpravi krize v bratovskih skladnicah. Obravnaval je tudi zadevo posmrtniškega sklada.

Tovariš Marinček je obravnaval rudarski zakon in pomen delavskih zbornic za delavstvo. Tovariš Lešnik je pa govoril o rudarski krizi, obenem je pa obravnaval tudi z raznimi zlobneži, ki hočejo škodovati z nečestnimi sredstvi rudarski organizaciji. Sestanek je pokazal, da se zavest med rudarji vedno bolj jača in da se vedno bolj oklepajo svoje organizacije. — Sestanek je pozdravil tudi bivši funkcionar naše organizacije tov. Kozale in povedal, da prinaša pozdrave tovarišev iz Holandije. Poudaril je, da je tam organiziran vsak tovariš in da je to nujno potrebno tudi pri nas. Navzoči so mu bili zelo hvaležni za njegove bodrilne besede.

Laško. Dne 24. aprila je v Drobnem dolu nad Laškim električni vod uničil življenje rudarju Ulčniku. S svojim tovarišem je tesaril v prog, kjer je bil napeljan električni kabel, na katerem je bila pokvarjena izolacija. Tako je prišel Ulčnik nehoti v stik s tokom, ki ga je usmrtil. Govori se, da bi ostal pri življenju, ako bi ga pravočasno spravili k zdravniku.

Trbovlje. Strokovna skupina rudarjev gre na 1. maja na Sv. Planino. Tozadevne okrožnice je razposlala vsem skupinam in drugim krščanskim delavskim društvom. Z nami gre

tudi g. kaplan Boštele, ki bo opravil službo božjo ob 10. uri. Tovariši, udeležimo se izleta korporativno, korakajmo v naravo! V slučaju slabega vremena seveda izlet odpade in bo za naše člane služba božja ob 9. uri v farni cerkvi.

Hrastnik. Prvega maja bo zjutraj ob 6 slovesna sv. maša in cerkveni govor. Po sv. opravilu gremo na izlet na Sv. Planino. V Trbovljah se nam pridružijo tovariši iz Trbovelj. Na Sv. Planini bo ob 10 sv. maša, nakar gremo lepo domov.

Krekova mladina

Novice iz Hrastnika. Zadnja štev. »Del. Pravice« je poročala, da se je ustanovil nov pevski zbor pod okriljem društva prijateljev prirode. Paralelno s tem pa se je tudi obnovil društveni pevski zbor Krekove mladine. Pevovodja tega zbora bo g. Fr. Petek. Pevske vaje bodo redno vsak četrtek zvečer ob pol 8. Nekateri člani pojejo tudi v cerkvi. — Sportno igrišče, kakor vse kaže, bomo tudi dobili. Tozadevna pogajanja bodo skoraj

Joško Rozman:

Vajeniško vprašanje

(Dalje.)

Dunajska zbornica in mestna občina sta v pogledu za brezposelno mladino ukrenili vse, kar je bilo mogoče. Odprli so 44 dnevni zavetišča, urad za mladinsko varstvo itd. Sedaj je treba delati in pomagati. Vsaka zamujena minuta je dragocena.

Današnja mladina je narod jutrajšnjega dne, gospodarski kapital, ki se nikakor ne sme prepustiti svoji usodi, marveč se ga mora z vso skrbnostjo gojiti, da nam bo v kulturnem kakor gospodarskem oziru prinašal čim večje dobrine.

Ob tej priliki so bili sprejeti najrazličnejši predlogi, ki stremijo za tem, da bi se iz mladine vzgojili dobri in marljivi obrtniki.

Omembe vredni so predvsem naslednji:

1. Podaljšanje obveznosti obiskovanja obrtne šole od 14. do 18. leta tudi za brezposelne vajence.
2. Takojsnje posredovanje službenih mest za vajence, ki niso svoje učno mesto izgubili po lastni krivdi.
3. Podpiranje brezposelne mladine. Ustanoviti posebne delavnice, kjer bi bili brezposelni vajenci dotodaj, da dobijo novo zaposlitev, zaposleni. Posebno velja to za vajence kovinske stroke.
4. Iskati denarnih sredstev pri raznih institucijah in uplivali na to, da države in občine čim več votirajo v svojih proračunih, da se tako olajša boj brezposelni mladini, ki sama ne more in ni niti sposobna voditi svojo usodo.
5. Ustanovljajo naj se dnevna zavetišča za brezposelno mladino, kjer bi se tudi učili svoje obrti.
6. Zaposlitev mladine pri zasilnih delih.
7. Radi lažjega zbiranja statistike naj se uvede zglasilna dolžnost za zaposlene in brezposelne vajence. Za slednje naj bi se s pomočjo države, dežele in

posameznih občin osnoval fond za brezposelno mladino.

Samo iz teh kratkih izvlečkov je dovolj razvidno, koliko paznje se posveča mladini, ki je up in bodočnost vsakega naroda.

Pri nas v tem pogledu nimamo niti eno desetino tega, kar imajo v drugih naprednih državah. Sicer imamo potom Javne borze dela uvedeno nekako kontrolo in izbiro poklica, ki pa zelo slabo deluje. Sicer je to popolnoma razumljivo, ker imajo borze dela s posredovanjem preveč dela in nimajo zato niti potrebnega osebja.

Pri nas bi bilo prevsem važno, kar navaja poročilo Delavske zbornice iz leta 1927/28. Omejitev števila vajencev, ki jih sme imeti mojster za sebe in pomočnike. Imamo sicer neke omejitve, na katere se pa mojstri zelo malo ozirajo. Regulirati bi se moral dotok vajencev v posamezne poklice. Danes imamo n. pr. ogromno nadprodukcijo v ključavničarski in čevljarški stroki.

To delo bi moralo predvsem spadati v kompetence državnih oblasti, predlagalno pravico pa naj bi imele organizacije iz delodajalskih in delojemalskih vrst ter posvetovalnice za izbiro poklicev. Te posvetovalnice bi morale kot statistični in kontrolni organi zbirati podatke in kopije vajeniških pogodb. Protizakonite in škodljive pogodbe bi se morale razveljaviti, mojstra pa pozvati na odgovor.

Važno vlogo bi morale v pogledu strokovne izobrazbe imeti tudi strokovne nadaljevalne šole, za katere bi moral biti pouk v vseh panogah obrti obvezen. Pouk v obrtno nadaljevalnih šolah bi se moral vršiti med tednom, ne pa po večernih urah in nedeljah, kakor se to sedaj v pretežni večini prakticira.

Strogo bi se moralo paziti na to, da vajence ne uporabljajo za nočno delo,

Krščanski socializem in Karl Marx

Znanstveni in kulturnohistorični pomen Marksovega nauka.

(Zbrani spisi župnika Hohoffa.)

(Dalje.)

Kakor Akvin, tako so ostali Marksu tuji tudi cerkveni očetje, celotna skolastična in kanonistična šola in filozofija. Niti zelo lepo delo Viljema Endemanna »Nacionalno-ekonomska načela kanonističnega nauka« ni prišlo v stik s Karlom Marksom, kakor tudi ne brošurica od istega pisatelja »Pomen nauka o oderuštva«. Tukaj bi mogel Marks najti tole: »Cerkveni nauk je dvignil delo k najvišji gospodarski časti. Kanonisti so priznali delo za npravno dolžnost in za edinega faktorja v produkciji. Delo je vredno svojega plačila. Delo more zaslužiti, kar je kapitalu nemogoče...«

Profesor Endemann je bil sicer nasproten katoliški cerkvi srednjega veka. Toda vire je preštudiral točno in objektivno, zgrešeno je le merilo kritike, s katerim je ocenjeval s svojega stališča

cerkvene gospodarske nauke. Zagrizel se je namreč v domnevo, da je od 400 let dalje pri nas vladajoče rimsko pogansko pravo popolno in da so liberalni nauki o vulgarni ekonomiji pravilni in nedotakljivi. Ta njegova naziranja so že danes spoznana kot zmotna.

Nasprotno pa je prof. W. Z. Ashley, ravnotako liberalen protestant in znamenit nacionalni ekonom, napram katoliški cerkvi prijazen in presoja njen gospodarski nauk dobrohotno, pride pa po pravici do istega rezultata ko Endemann in pravi: Srednjeveški nauk ima z naukom današnjih socialistov veliko sličnost. Na eni strani smatra delo ko edin (od človeka povzročen) vzrok bogastva, na drugi strani pa vidi v njem (delu) kot splošno opravičenost do pesteri bogastva.

Epohalno delo o »kapitalu« je najsjajnejše opravičilo etičnih in gospodarskih načel Cerkve. Marks se giblje v ekonomiji popolnoma na tradicionalnih potih največjih mislecev starodavnosti: Aristotela, cerkvenih očetov, starejše skolastike in kanonistike. Vsi tisti, kateri so dosedaj polemizirali proti njegovi teoriji o vrednosti in kritiki kapi-

tala, niso ničesar drugega dokazali kakor lastno pomanjkanje na strokovnem znanju, na globlji miselnosti, na omejenosti in brezkončno znanstveno nadmoč njihovega genialnega nasprotnika.

Ce bi hotel kdo danes govoriti o nacionalni ekonomiji ali se posvetiti kot državnik politiki, pa ne bi poznal in priznal produkcijskih razmer naše dobe, kakor jih je odkril Marks, bi bilo toliko, kakor če bi hotel kdo govoriti o astronomiji, pa ne bi poznal Kopernika.

Karl Marks je bil genij-mislec, miselna moč prvega reda. Tako pravi o njem najboljši poznavalec in obenem njegov nasprotnik Evgen Böhm-Bawerk. Marks je brez dvoma največji ekonom vseh časov. Njegovo življenjsko delo »Kapital« je kljub zmotni in slabostim drugo največje delo, katero je izšlo na polju politične ekonomije in gospodarske vede.

Karl Marx in materializem.

Kako pa je z materializmom Karla Marksa? Na to vprašanje ne morem prav lahko in na kratko odgovoriti. Vsekakor je eno gotovo, da ni Karl Marx, ki se je sicer priznaval za privrženca

materializma, razumeval pod materializmom to kakor tisti, ki mu zaradi tega delajo glavne očitke, in da je razumeval pod materializmom nekaj drugega, kakor tisti, ki so v petdesetih letih v Nemčiji agitirali z materializmom.

Celo o Feuerbachu pravi Marksov najožji prijatelj Friderik Engels: Po krivici enači (namreč Feuerbach) materializem s francoskim materializmom, kakor ga uče Diderot, Lamettrie, Helvetius, Holbach. Še več. Enači ga s poplitveno, posplošno obliko, v kakršni je materializem 18. stoletja danes v glavah naravoslovcev in zdravnikov in v kakršni obliki so ga pridigovali v petdesetih letih Büchner, Vogt in Moleschott. Toda nauka potujočih pridigarjev ne smemo zamenjati z materializmom sploh.

Engels nadaljuje: Popoln filister razume pod besedo materializem žrtve, popivanje, pohlep oči, pohlep mesa, gzdavost, pohlep po denarju, skopuštvu, lakomnost, dobičkaželjnost in borzno zavratnost. Z eno besedo vse umazane grdobije, katerim služi na skrivnem sam.

da se jim da po večerih in ob nedeljah prosto in da jih ne silijo k pretežkemu in prekomernemu delu. Poleg tega bi se morali učiti svoje obrti, ne pa da jih uporabljajo za tekače ali pomožne delavce, s čimer ima vajenec dvakratno škodo. Prvič se ničesar ne nauči, drugič pa dela pomožna dela, za katera bi bil v drugih okoliščinah vsaj nekoliko nagrajen.

To je samo nekaj misli, ki so se mi zdele potrebne, da javnost, predvsem pa mladinske organizacije nanje opozorim. V tem pogledu je še ogromno nerazloženo polje dela. Predvsem bi bilo želeli,

Doma in po svetu

Albert Thomas, direktor mednarodnega urada dela se je mudil v soboto 24. aprila v Ljubljani. Dopoldne ga je sprejela zbornica za TOI in poslodavske organizacije, ki so mu prejšnji večer priredile banket, popoldne pa ban dravske banovine, ki mu je tudi priredil svečano kosilo. Popoldne si je ogledal Ljubljano in nje socialne ustanove. Proti večeru je prišel v Pokojniški zavod za nameščence in Okrožni urad, nazadnje pa v Delavsko zbornico, kjer se je vršilo zborovanje. Tu ga je pozdravil predsednik zbornice g. Čobal, nakar je g. Thomas imel daljši govor. Nazadnje je še g. tajnik Uratnik izrazil nekaj stvarnih zahtev od strani delavstva. Sestanek je trajal eno uro. — Zvečer je g. Thomas nadaljeval pot proti Zagrebu.

General Stevan Hadžić, bivši vojni minister je umrl. Bil je minister za vojsko in mornarico skoro nepretrgano od l. 1919. Odstopil je zaradi bolezni šele pred nekaj tedni. Pogreb se je vršil na državne stroške.

»Jutro« in »Jugoslovanci« se bosta združila. »Jugoslovanci« bo prenehal izhajati in bo prevzelo njegove naloge »Jutro«, čigar lastništvo se bo razdelilo na polovico. »Jutro« to vest, ki jo je prinesel »Slovenec«, preključuje.

Palato Delavske zbornice, ki je bila dosedaj last ljubljanske občine, bo kupila Delavska zbornica za Slovenijo za 7 milijonov 226 tisoč 643 dinarjev. Delavska zbornica namerava najeti pri Mestni hranilnici posojilo 3 milijone dinarjev, 3 milijone 392.500 dinarjev bo plačala z obligacijami stanovanjskega posojila, ostanek 834.143 dinarjev pa bi deloma plačala v gotovini. Ljubljanski občinski svet je ta načrt prodaje že odobril, sedaj mora o tem še razpravljati upravni odbor Delavske zbornice.

General Pešić je zopet poslanik v Bruslju v Belgiji.

Romunska vlada, katero je sestavil prof. Jorga, je energično na delu. Odstavila je večje število velikih županov in so bili na njihova mesta imenovani upokojeni in aktivni oficirji. Parlament še ni sklican. Titulescu je izjavil, da se s programom nove vlade nikdar ne more strinjati in da bo zato odložil svoje poslaniško mesto v Londonu. Dejal je, da bo Romunija silno izgubila na ugledu v inozemstvu, če hoče vlada delati brez parlamenta in postopati še naprej tako diktatorsko, kot je pričela. Čisto

da se enkrat začne s sistematičnim delom, katerega bi gotovo vsa javnost pozdravila in tudi podpirala.

Da bi se uresničile želje naše delavske zbornice, ki jih je zasnovala v osnutku vajeniškega zakona, bo treba resnega in vztrajnega dela od strani mladinskih kakor strokovnih organizacij. Kajti vajenec sam nima nikake moči, da bi mogel delovati na tej podlagi. Zato je toliko večje važnosti in toliko važnejša naloga njegovih vzgojiteljev, da zastavijo vse sile in moči na vsaj delnem uresničenju tega perečega problema.

jasno je, da je proti sedanji vladi velika večina romunskega ljudstva, katerega dejansko voljo predstavlja narodna kmetijska stranka pod vodstvom profesorja Maniu-a.

Tudi v Bolgariji je izbruhnila kriza vlade. Kakor znano vodi vlado že vse od pokolja pristašev bolgarske kmetijske stranke, ko je postal med drugimi krvava žrtev nemoralne politike tudi eden največjih povojnih voditeljev jugoslovanskih narodov — Stambolijski, skupina liberalnih meščanskih strank. Te stranke, ki so orientirane vseskozi Italiji prijazno, so podpirali in jih še tako zvali »makedonstvujuščiki«. Kmetijska stranka, ki se je zavzemala za federativno državo Srbov, Bolgarov, Hrvatov in Slovencev in ki so jo prav zaradi tega tako strašno preganjali, je še danes brez moči. Vendar ideje ni mogoče umoriti. Načela, ki jih je poudarjala kmetijska stranka, še žive v bolgarskem narodu in kmetijska stranka se počasi in vztrajno pripravlja. Dosedanja vlada, ki ni bila nič drugega kot prikrita diktatura, podtalna gibanja v narodu dobro čuti in se jih boji. Zato se skuša z najvišjih mest najti bolj primerne načine vlade, seveda pa v bistvu nadaljevati dosedanje politiko. Zato bo najbrž sestavil novo vlado voditelj levičarskih liberalcev — Malinov, ki skuša biti v dobrih odnosih s kmetijskim pokretom. Vse to pa je le igra vladajočega režima v Bolgariji in vodi Malinov naravnost hinavsko politiko. Toda gotovo je, da se voditelji kmetijske stranke in pa široke množice ne bodo pustile nasuti peska v oči. Zato bo tudi Bolgariji ostala težka preizkušnja notranje ozdravitve in razčiščenja prihranjena za bodoče dni.

Kongres komunistične internacionale se je vršil v Moskvi. Sklenili so pojačati akeljo proti socialni demokraciji, ki je po naziranju komunistov danes čisto meščanska, nekako potrebna opozicija, ki sedanji kapitalistični družabni sistem ohranja pri življenju in mu daje energije za razmah. Komunisti dolžijo vse socialno-demokratske stranke sveta težke odgovornosti pred bodočnostjo. Prav tako se mora z vso silo pobijati fašizem, ki je prav tako pripomoček buržuazije, da more izkoriščati proletarijat. Članstvo internacionale se je po poročilih funkcionarjev zvišalo za 1 milijon.

Citaj »Delavsko Pravico«!

Karl Marks je bil popolnoma prost takega materializma. Bil je njegov največji nasprotnik.

Marks je bil kot student v Berlinu le kratak čas navdušen za Kanta in Fichteja. Toda kmalu se je od njiju odvrnil. Karl Vorländer pravi po pravici: »Marks se ni nikoli opiral ali skliceval na Kanta, ko je izoblikoval in utemeljeval svoj življenjski cilj.«

Globlji in trajnejši je bil Heglov vpliv na Marksa. Toda zaradi Feuerbachove kritike je prišel Marks do prepričanja, da se mora Heglova dialektična metoda »preobrniti«, da bi se moglo izluščiti racionalno zrno iz mistične lupine. Engels pravi v tem pogledu: »Feuerbach ni mogel Hegla kritično preštudirati, ampak ga je enostavno odklonil kot neuporabnega. Iz razpuščene Heglove šole se je ustalila le ena smer in ta smer je v bistvu zvezana z imenom Marks.«

Ločitev od Heglove filozofije se je izvršila tudi tukaj kakor pri Feuerbachu s tem, da se je povrnil (namreč Marks) k materialističnemu stališču. To se pravi: Odločil se je resnični svet — naravo in zgodovino — tako pojmovati, kakor se prikazuje vsakemu, kateri se mu pri-

bliža z brez že prej zavzetim idealističnim predsodkom. Odločil se je ta idealistični predsodek brez usmiljenja žrtvovati, nanpreč predsodek, katerega ne more spraviti v sklad z dejstvi, kakor jih doumemo z ozirom na njihovo notranjost, ne pa z ozirom na kakšno fantastično zvezo. To je materializem in nič drugega.«

Zelo točno karakterizira F. Mehring Feuerbachovo spoznavalno teorijo in sicer: »Dosedanja pot spekulativne filozofije od abstraktnega do konkretnega, od idealnega do realnega da je bila ravno nasprotna. Po tej poti da ne pridemo nikoli k pravi, objektivni realnosti, ampak le k uresničenju svojih lastnih abstrakcij in ravno zaradi tega nikoli k resnični svobodi duha. Kajti le gledanje reči in bistva v njihovi objektivni resničnosti da napravi človeka prostega in svobodnega vseh predsodkov. Filozofija da je spoznanje tega, kar je. Reči tako zamisliti, tako spoznati, kakor so, da je najvišji zakon, najvišja naloga filozofije.«

To pami resničen materializem, to ni nič drugega, kot oni pametni in edino opravičen realizem, katerega se je Aristotelova skolastična filozofija vedno

Dr. Franc Loretto, zadr. tajnik:

Napad na zadrugo

Pod naslovom »Kje je polje zadružništva«, je zagledal v Trgovskem listu od 9. aprila t. l. beli dan članek, ki je tako poln strupenega osebnega sovraštva, pavšalnega podtikanja in zofizma do zadružništva, da ga ne more prebrati brez glasnega protesta najpohlevnejši zadružni delavec, niti lajik, ki je imel le količkaj opravka s kako zadrugo.

V svojem sovraštvu do zadrug piscu tega članka popolnoma uide zavest, da mu manjkajo osnovni pojmi o zadružnem gospodarstvu.

Kdor pozna zgodovino našega zadružništva in zadružništva v vseh drugih državah, ve, da se ni pojavilo iz kakšnih osebnih koristolovskih nagibov, kot hoče slikati to naš članek, temveč da je nastalo iz nagiba samopomoči v času najhujšega kapitalističnega izkoriščevanja, in da predstavlja zadružništvo popolnoma nov in bodoči sistem gospodarske organizacije; z eno besedo nov gospodarski red. Poglejmo Anglijo, kjer je konsumno zadružništvo staro že 100 let in je nastalo v dobi, ko so nastopile prve krize kapitalističnega gospodarstva. Tam je konsument prvič občutil prednost zadružnega gospodarstva, kjer je izključeno prekupevalstvo, ki po nepotrebnem zvišuje cene ravno najpotrebnejšim predmetom in kjer je edini namen lov za dobičkom. Če bi se to ne izkazalo bi danes ne bilo 1/2 angleškega prebivalstva zadružno organiziranega in bi promet nemških blagovnih zadrug ne dosegel promet zasebnih velepodjetij.

In kdo je dal življenje našemu zadružništvu kot privatno kreditno odeluštvu.

Danes je po vsem svetu na stotisoče brezposelnih, ki so vsi žrtve kapitalistične nadprodukcije in nesocialnega izrabljanja tehnične racionalizacije. Ti stotisoči upijejo po delu in kruhu. Merodajni faktorji celega sveta se trudijo najti lek temu žalostnemu stanju, velekapital se pa trese, da ne bi ljudje v njem spoznali glavnega krivca tega stanja. V tem svojem strahu išče po vseh mogočih in nemogočih izgovorih. Najnovejši izgovor pa je našel naš članek. Glejte in strmite! Današnje krize je krivo zadružništvo, ker dela privatni trgovini »šušmarsko« konkurenco. Isto je storil rimski cesar Nero, ko je začel preganjati kristjane, da bi odvrnil od sebe sum odgovornosti za požig Rima.

Če se zgraža g. članek nad tem, da Zadružne zveze svoj denar nalagajo v bankah in ne na polju zadružništva, je to le žalostno dejstvo, da se niti zadružni voditelji še niso mogli popolnoma otresti »privatne individualne podjetnosti« kakor pisec tako lepo imenuje kapitalistični gospodarski red.

Kar se pa tiče trditve specialno glede konsumnih zadrug, kjer se jim očita deset do petnajst procentov slabše in deset do petdeset procentov dražje blago, so to pavšalna podtikanja brez vsake podlage, katerim je treba konkretnih dokazov, da se izplača se z njimi podrobno baviti.

Skozi dve leti je pisec po lastnem zadržilu preiskaval blago po raznih zadrugah,

ni pa našel drugega konkretnega slučaja kot tega z nekimi hruškovim likerjem. Pa še to ni konkreten slučaj, ker sicer bi moral navesti ime zadruge. Zakaj pa ni tega slučaja javil oblasti? Poleg tega bi zadrugo tudi še lahko naznačil radi prodaje nečlanom, ker si ne morem misliti, da bi bil članekar pri svoji ljubezni do zadružništva član te zadruge. Sicer pa, ali je izdeloval dotični tovarnar ta »neužitni liker« le za zadrugo, ali mar ne pred vsem za privatne odjemalce, in zadruga torej ni bila odgovorna za neužitno kvaliteto. Torej na dan z dokazi, potem pa govorimo.

Nasprotno pa lahko trdim, da zadruge še danes vplivajo prav temeljito na znižanje cen, kajti v dveh slučajih, ko so se pred pol leta in letos ustanovile podružnice konzuma na ljubljanski periferiji, so se v enem slučaju prišli odjemalci osebno zahvaliti, da se je konzum ustanovil in so cene v privatni trgovini radi tega padle. V drugem slučaju pa so privatni podjetniki takoj objavili, da bodo odslej tudi dajali popust kot konzum, obenem pa so na vse načine intervenirali pri vodstvu konzuma, da bi se poslovalnica opustila.

Če bi konzumne zadruge cen ne zniževale, bi se jih »privatna inicijativa« tako ne bala ter bi jih pustila pri miru, da se same od sebe razlete, ker le to ima obstoj, kar je pošteno in koristno. (Dalje.)

Delavsko zadružništvo

Očni zbor gradbene zadruge »Delavski dom« r. z. o. z., v Ljubljani bo v petek, dne 8. maja 1931. ob 1/8. uri zvečer v zadružnih prostorih.

Dnevni red:

1. Citanje in odobrenje zapisnika
2. Poročilo odbora in nadzorstva
3. Revizijsko poročilo
4. Volitev načelstva in nadzorstva
5. Odobritev računskega zaključka za l. 1930
6. Slučajnosti

Ako bi ne bil ta občni zbor ob napovedani uri sklepčen, se vrši čez pol ure na istem kraju in ob istem dnevnem redu nov občni zbor, ki sklepa veljavno ob vsaki udeležbi.

Socialna in gospodarska politika

Carine.

Po podatkih Društva narodov v Zenevi so v teku zadnjih let znašale zaščitno carinske postavke posameznih držav v odstotkih, in sicer 16% v Avstriji, 23 v Jugoslaviji, 27 v Čehoslovaški in Ogrski, 32 na Poljskem, 20 v Nemčiji, 21 v Franciji, 22 v Italiji, 41 v Spaniji, 16 na Švedskem, 15 v Belgiji, 29 v Argentini, 37 v Združenih državah ameriških. Iz tega sledi, da imata Spanija in Amerika postavljen najvišji carinski zid za varstvo domačih izdelkov.

Predilnica v Litiji je omejila svoj obrat. Zaradi tega je odpustila 150 delavcev. Bati se je še nadaljnjih redukcij. — Steklarna v Hrastniku je odpustila zadnje soboto več delavcev. Čudno, da so v poletju redukcije na dnevnem redu.

naše mišljenje, naši pojmi po bitju, po rečeh in da stoje z njimi v skladu. Stot železa nima zaradi tega teže, ker si tako predstavljamo, ker tako menimo, ker mu po sodbi našega uma prisodimo to težo. Blago nima vrednosti, ker mu ljudje »dajo« vrednost. To je velika zmota subjektivistične-idealistične spoznavalne teorije, katera žalibog še danes v najširših krogih prevladuje glave in mišljenje. Kakor ne moremo prisoditi kremenoveu redilne ali kurilne vrednosti, tako ne moremo stvari, ki nima v resnici nikake vrednosti, ustvariti vrednost s tem, da ji prisodimo vrednost. Četudi ves svet »prisodi« bankovcu za tisoč mark vrednost, vedo vsi pametni ljudje, da je njegova resnična notranja vrednost enaka ničli. Kdor trdi, da zavisi vrednost od cene, da sploh ni vrednosti, ampak da eksistira le vidna, otipljiva cena, češ naše spoznanje ne more iti preko čutnega, materialnega videza in izkustva, spada v vrsto nerazumnih, kateri nimajo pravice govoriti o znanstvenih vprašanjih, četudi bi nosili doktorske naslove iz filozofije in državnih ved. (Dalje.)

Sirite »Del. Pravico«!

Osnovna načela krščanskega socializma

je naslov knjigi, ki bo izšla te dni. Knjiga navaja v natančnem prevodu socialno okrožnico »Rerum novarum« in obenem podaja potrebna pojasnila. Sicer pa zadostuje ime tovariša p. dr. Angelika, da vemo, da je knjiga prvovrstna. Cena bo zelo nizka. Knjigo mora imeti ne le vsak delavski voditelj, ampak vsak delavec in vsaka delavka. Tovariši in tovarišice na delo! Naše ideje morajo najti pot prav v vsako pošteno srce. Knjigo lahko naroči vsakdo pri »Delavski založbi« v Ljubljani, Delavska zbornica, I. nadstropje.

To in ono

Tržič. Dne 1. maja ob 9 sv. maša v cerkvi sv. Jožefa s pridigo za kršč. delavstvo. K sv. maši vabimo vse delavstvo.

Prevalje. Vsem članom J. S. Z. sporočamo: Krščansko soc. delavstvo v Prevaljah, roma v petek na dan 1. maja k sv. Križu nad Dravogradom in sicer gremo z običajno romarsko procesijo, katera gre ob 6. uri od farne cerkve. Pred odhodom procesije je sv. maša za umrle člane strok. zveze. Želimo, da se te maše udeležijo vsi člani, kateri bodo ta dan dela prosti. Odbor.

Iz Meziške doline. Ali bi mi verjeli, ako bi napisal, da je Zvezna republika Avstrija odklikovala pogumne koroške Slovence, ki so se borili ob času plebiscita za Jugoslavijo. Malo neverjetno bi to zvenelo. V zadnjem času so se pri nas delila razna odlikovanja ljudem, ki so bili vse prej nego Slovenci. Se danes se pri njih čuje redko slovenska beseda. Pravi borci, ki so pa v resnici doprinašali mnogo žrtev na oltar naše mlade domovine, so pozabljeni. — Opazovalec iz Meziške doline.

Iz »Prager Presse« z dne 24. aprila pismemo: Prof. Junkers je konstruiral nov tip motorja za letalo Juno 4, ki je opremljen z dizelmotorjem.

Junkers je v svojem predavanju, ki ga je imel ob priliki, ko je izročil to letalo prometu, izjavil, da se bo radi tega izvršil ogromen preobrat v avijatiki. Letalo je konstruirano z motorjem na pogon s surovim oljem. Pri tem se bodo stroški za nabavo pogonskega materiala pomenili za 60%, akcijski radij pa se poviša za 47%. Prejšnji akcijski radij (akcijski radij je čas,

ki ga aeroplan vzdrži v zraku brez prestopanka) 4000 km se bo zvišal na 5800 m.

Pogovor po radiu

Na Svedskem sta se dve osebi pogovarjali brez telefona. Ena se je nahajala v Stockholmu, druga v Göteborgu. Razdalja med obema mestoma znaša 500 km. Posredovali sta obe oddajni postaji imenovanih mest. Vsaka oseba je namreč govorila v mikrofoni in istočasno poslušala oddajo druge postaje. Poskus, dasi brez praktične vrednosti, se je popolnoma posrečil in je vzbudil v krogih švedske radiofonije veliko senzacijo.

Za kratek čas

Otroci so radovedni. Neka revna gospa je prišla domov iz svetovno znanega kopališča Karlovi vari. Njen mali sinček jo vpraša: »Mama, kje si pa bila tako dolgo?« Mati odgovori: »Veš ljubček, tri tedne sem bila v kopališču.« Mali se zelo začudi: »Jej, ali si bila tako umazana?«

Dobro podkovana. Visoke rodbine se radi ponasajo, kako so njihovi otroci — če jih seveda kaj imajo — brihtni in vsevedni. Neka taka gospa je imela zelo brihtno hčerko. Vse je vedela. Ko je mama pripovedovala v družbi, da je bila v Helgolandu in da so tam jajca zelo draga, je vprašala hčerka: »Mati, kako to, v povalnih knjigah je zapisano, da je Helgoland pustila dežela. Zaradi tega bi morala biti jajca zelo poceni.« — K tej družini je prišel na obisk stric profesor. S svojo nečakinjo je šel na izprehod v mestni park, kjer so bila stara drevesa. Modra nečakinja se je hotela napram stricu izkazati kot zelo razumna. Zaradi tega je rekla profesorju: »Ljubi stricček, ko bi mogli tle starodavni hrasti govoriti, kaj neki bi povedali?« — Stric odgovori: »Dragica, tole bi rekli: Oprostite, mi smo lipe, ne hrasti.«

Mohorjeva knjižnica

Družba sv. Mohorja se je lotila hvale vredne naloge. Poleg rednih knjig za člane izdaja že del časa prevode lepih svetovnih del, pa tudi izvirna dela. Pred kratkim so izšle: »Zametane stopinje« (izvirno delo), »Jetnik v gorah meseca«, »Kamnarjev Jurij« in igra v štirih dejanjih »Rdeča sukinja«.

Vsebinska teh knjig je vseskozi zanimiva in kar je največ vredno, dostojna, tako da jih sme vsakdo vzeti v roke, tudi otroci. Cene so zmerné. Knjige prav toplo priporočamo.

Mestna hranilnica ljubljanska

Ljubljana, Prešernova ulica številka 3

je največja regulativna hranilnica v Jugoslaviji

Ima vlog nad Din 460,000.000 —

Za vse vloge jamči ljubljanska mestna občina z vsem svojim premoženjem in z davčno močjo

Vloge sprejema na knjižice in na tekoči račun — Naložbe proti odpovedi obrestuje po dogovoru, kar najbolj ugodno

Posojila dovoljuje na posestva, menice in vrednostne papirje čim najceneje

Za male trgovce in obrtnike ima kreditno društvo, za pupilne naložbe pa sodni depozitni oddelek

Za varčevanje mladine izdaja domače hranilnike, za pošiljanje denarja po pošti pa svoje položnice

Telefon številka 2016 in 2616

Poštni čekovni račun številka 10533

Uradne ure za stranke so od 8. do 12.30

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

»To bi še ne bilo najhujše,« je rekla žena nalahno.

»Ne?« Grenko se je smejal. — »No, tebi je lahko pomagati. Tu je naprimer naprodaj Musai-neu, barski grunt zunaj na ravni.«

»Zakaj pa prav ta?« je rekla in se zdrznila. On pa se je takoj zaljubil v svojo misel.

»Da, to bi se reklo, čašo izpiti prav do dna. Pred očmi bi nam bil vedno nekdanji sijaj — zakaj vedeti moraš, da se helentalski grad tam sveti prav v okna — vsenaokrog barje in oranice, do dvesto juter, morda bi se dalo kaj pridobiti za trajno. — Pionir kulture bi lahko nastal. Le kaj bi dejali ljudje k temu? Meyhöfer je pa res dečko, bi dejali. Ni ga sram nesreče, pravzaprav jo na neki način prezira. Ha, zares, prezidati je treba nesrečo — to je edini vzvišeni nazor sveta — požvižgati se je treba na to. In žažvižgal je rezko, da je bolna žena planila kvišku.

»Oprosti, ljubica,« jo je prosil in ji božal roke in kar na lepem je prešel v najbolj rožnato ubranost, »toda, ali nimam prav? — Žvižgati je treba na to. Dokler ima človek zavest, da je poštenjak, lahko vsako nezgodo prenaša z neko naslodo. Naslada je prava beseda. Kmetija je vsak dan na prodaj, zakaj posestnik se je pred kratkim nekam na bogato priženil in zdaj leži ta stara šara čisto zapuščena.

»Premisli najprej, Maks!« je prosila žena v skrbi.

»Kaj naj obotavljanje pomaga?« je odvrnil naglo. »Temu gospodu Douglasu ne smemo ležati na grbi, po čem boljšem s tema piškavima dvema tisočema ne moremo rezati — torej je treba kar krepko zagrabit!«

In ne da bi si vzel toliko časa, da bi dejal bolni ženi »Zbogom,« je odhitel iz sobe.

Malo minut pozneje je čula, kako je oddrdral njegovo kolesje skozi vrata.

Še istega popoldneva so ji javili tuj obisk. Lepa, odlična, da se je pripeljala na dvorišče v bleščeči kočiji in da bi rada obiskala porodnico.

Kdo bi naj neki bila ta gospa? — Ni hotela povedati imena.

»Kako čudno!« je mislila Elsbeth, a ker je v tej bedi že začejala malo verjeti v nebeška poslanstva, zato ni rekla ne.

Vrata so se odprla. Vitka, nežno rasla postava s finimi mehкими potezami na obrazu je z zadržanim korakom stopila k porodni postelji. Brez vsega je prišla bolnico za roko in je dejala z nežnim, lahno zastrtim glasom:

»Nisem hotela povedati imena, draga gospa Meyhöferjeva, ker sem se bala, da me ne bi sprejeli, če bi vam že naprej rekla, kdo sem. In najraje bi tudi zdaj ostala nepoznana. Žal čutim, da me ne boste več dobrohotno gledali, ko izveste, kdo sem.«

»Nikogar na svetu ne sovražim,« je odvrnila Elsbeth, »izjemo dela samo ono ime.«

»Zovem se Helena Douglas,« je rekla gospa tiho in je močneje stisnila bolničino roko.

Elsbeth je takoj začela jokati, obiskovalka pa ji je ovila roko okrog vratu, kot da bi bili že stari prijateljici, jo poljubila na čelo in izpregovorila z lahnim, teščajim glasom:

»Ne bodite hudi name. Usoda je hotela, da vas izpodrinem iz te hiše, a kriva nisem jaz. Mož mi je hotel pripraviti presenečenje, zakaj ime tega posestva je tako kot moj priimek. Moja radost je takoj izginila, ko sem čula, pod kakimi pogoji ga je kupil, in kako morate prav vi, ljuba gospa Meyhöferjeva, v tem dvakrat težkem času trpeti. Nekaj me je sililo, da bi si olajšala srce na ta način, da vas osebno prosim odpuščanja za vso boleost, ki sem vam jo prizadela in ki jo vam bom še, zakaj čas vašega trpljenja še ni minil.«

Elsbeth je naslonila glavo na tujkino ramo, kot da bi to moralo tako biti, in je tiho jokala.

»In morda vam tudi lahko malo koristim,« je nadaljevala gospa, »vsaj tako, da vam odvalim z duše košček grenkobe. Me ženske se ponavadi boljše razumemo, kakor pa trdi, nagli možje med seboj. Skupna bremena, ki nas teže, nas zblizujejo. In predvsem eno: govorila sem z možem in vas prosim v svojem in njegovem imenu, da smatrate to hišo tako dolgo za svojo, dokler se vam le poljubi. Midva prebivava zimo ponavadi v mestu in imava še drugo posestvo, ki ga misliva dati v gospodarjenje oskrbniku. Vidite torej, da naju ne boste na noben način motili, ampak da nama k večjemu izkazali uslugo, če hočete še kakega pol leta ali dlje tu gospodariti in domovati kot prej.«

Elsbeth se ni nič zahvaljevala, a pogled, ves vlažen od solza, ki ga je dvignila proti tujki, je bil dovolj hvale.

»Zdaj bodite spet veseli, draga gospa,« je nadaljevala, »in če boste v prihodnje kaj potrebovali sveta in pomoči, se spomnite, da je nekdo na svetu, ki vam ima mnogo povrniti. — Kako krasno dete!« — obrnila se je proti zibelci, »fantek ali punčka?«

»Fantek,« je odgovorila Elsbeth s šibkim smehljajem.

»Ali je našel že kaj bratcev na svetu? — Pa kaj sprašujem. Tista dva čvrsta dečka zunaj, ki sta me sprejela pri vozu, — ali ju smem od bližje spoznati? — Ne, ne tukaj!« je naglo zavrnila, »to bi vas lahko še bolj razburilo. Pozneje! Pozneje! — Najprej me zanima ta mali zemljan.«

Sklonila se je čez zibel in je narahljala in popravila povoje.

»Šaj dela že čisto starinsko resen obraz,« je rekla v šali.

»Skrb pa je stala ob njegovi zibelci,« je odvrnila Elsbeth lahno in otožno, »zato ima tako star obraz.«

»Oh, ne bodite praznovorni, draga moja,« jo je zavrnila obiskovalka. Slišala sem, da imajo novorojenčki v svojih potezah večkrat nekaj starinskega. To se kmalu izgubi.«

»Najbrž imate tudi vi otroke?« je vprašala Elsbeth.

»Da, saj sem še tako mlada žena,« je odvrnila obiskovalka in zardela, komaj šest mesecev poročena. — Toda — in zardela je še močneje.

»Bog vam pomagaj v vaši težki uri,« je rekla Elsbeth, »molila bom za vas.«

Tujki se je ovlažilo oko. »Hvala, tisočkrat hvala!« je rekla. »In bodiva prijateljici! Srčno vas prosim — veste kaj? Vzemite me za botro temu najmlajšemu in izkažite mi isto uslugo, če me blagoslovi nebo.«

Ženi sta si nežno stisnili roke. Prijateljska zveza je bila sklenjena.

Ko jo je obiskovalka zapustila, je Elsbeth zrla z boječim in žalostnim pogledom okrog. Pravekar je še bilo tu tako svetlo in sončno,« je mrmrala, »in zdaj se je spet tako stemnilo.«

Čez kratek čas sta pridvela oba starejša z glasnim veseljem v bolniško sobo, čeprav jima je postrežnica branila. Vsak je držal v pesti zavoj sladkorčkov.

»To nama je podarila tuja gospa!« sta vriskala. Elsbeth se je smehljala. »Pst, otroka,« je dejala, »angel je bil pri nas.«

Fantka sta boječe pogledala in vprašala: »Mama, angel?«

gov. S tem se je zaenkrat razpravljalo o akordih zaključilo. Pride sicer še na vrsto tovarna na Javorniku in obrat mehanične delavnice, v kolikor pač pride v poštev, vendar se bo, kakor izgleda situacija, razpravljalo prej o temeljnih plačah oziroma o celotni kolektivni pogodbi.

Dalo bi se o poteku teh razprav mnogo mnogo pisati za šolo nam vsem, kar bomo tudi storili enkrat pozneje.

Za danes je za nas najbolj važno, da smo mogli slabe pogoje za naš eksistenčni položaj omiliti.

Zbor mladine. V nedeljo 10. maja ob pol 10 dopoldne se v mali dvorani Krekovega prosvetnega doma vrši zbor mladine. Sklicujejo ga fantje od strokovne. Namenjen je vsem mladim in strokovnom, kulturnem in sportnem pokretu. Sklicujejo ga za vse, ki stojijo v vrstah našega pokreta na Jesenicah in ki se svoje mladosti in fantovstva zavajajo. Čas je, da povemo, jeli naša mladost pristna, ali če se ne skriva morda pod njo le stari brez načrtov in ciljev. Naj bo naša izpoved jasna in odločna, kakor izpoved pravega gorenjskega fanta, ki veruje in z vsem svojim idealizmom sledi idejam svojih očetov. Udeležba za člane vseh edinic obvezna. Kdor bo neopravičeno izostal, se bo obsodil sam, da je kakor suha veja na zelenem drevesu, le v oviro in napotje. Torej — prvo ali drugo!

Rudarji

Hrastnik. Na prvi maj je delo pri nas počivalo. Ni pa bilo nobenega veselja. Kdor je šel proti rudniškemu centru, je srečaval gruče rudarjev, ki so šli beračit. Tako je bilo dopoldne.

Popoldne si zopet videl množico rudarjev, ki je korakala v sprevedu z godbo na čelu. Toda zvoki niso peli veselih koranic. Njihovi glasovi so bili žalostni in žalostno so odmevali tudi v dušah izmučenih rudarjev. Saj so jih spominjali, da lahko ista usoda tudi nje doleti, kakor je njihovega tovariša, od katerega je delo zahtevalo njegovo mlado življenje. Ravno na prvi maj so ga položili k počitku na božjo njivo. Bog mu daj večni mir, njegovi nesrečni materi pa tolažbo.

Lesni delavci

Prevalje. Delavstvo lesne industrijske družbe »Korotan« v Prevaljah se je v nedeljo 26. aprila zbralo na sestanku, da ugotovi nezdrave razmere, ki vladajo tudi v tem podjetju ter da napravi načrt za delo v organizaciji. Na sestanku je poročal centralni tajnik Lombardo, ki je izpreno obrazložil položaj lesne industrije in lesnega delavstva, kakor tudi splošne gospodarske krize, ki zahteva vsak dan novih žrtev med delavstvom. Delodajalci izrabljajo gospodarsko krizo na ta način, da poslabšujejo delovne razmere in znižujejo plače delavstvu. Ni pa v nevarnosti samo tisti košček kruha, ki ga prejme delavec za svoje delo, ampak ogroža kapitalizem tudi delavske socialne pravice. Delavstvo se mnogo premalo zaveda, da ga veriga suženjstva vedno tesneje oklepa in da je rešitev edino v močni strokovni organizaciji. Delavstvo omenjenega podjetja ima zelo dobre izkušnje. Prav te izkušnje so ga privedle do spoznanja, da je treba v organizaciji, ker le tako bo v položaju, da brani svojo eksistenco in svoje socialne pravice. Naj ne bo nikogar med nami, ki bi se ustavljal enotnemu organiziranju in še naprej ostal hlapec kapitalizma v škodo nabi in svojim sodelavcem.

Opekarsko delavstvo

Vrhnik. V predzadnji številki »Delavske Pravice« smo na kratko poročali o sporu, ki je nastal med podjetjem Jelovšek in delavci radi izplačila nadur s 50% poviškom. Ker delavstvo ni hotelo pristati na delo nadur brez poviška, je bil vsak odpuščen brez vsake odpovedi. Posredovala sta pri podjetju zastopnik Delavske zbornice in zastopnik JSZ. Podjetje je nato sprejelo delavce zopet nazaj v delo, ob prihodnjem izplačilu jih je pa zopet brez kake odpovedi

Marks pa ni dokazal svoje teorije o vrednosti s pomočjo materializma, ampak se razvija njegova analiza vrednosti popolnoma natanko po pravilih aristotelove-sholastične spoznavalne teorije in jej tudi popolnoma odgovarja.

Reakcija vodi večji del do pretiravanja. Pri razpravljanju o materialističnem zgodovinskem pojmovanju bomo videli, če in v koliko je bil to slučaj pri Marks.

Cujmo najprej, kaj pravi Massaryk v svojem obsežnem in učenem delu o zgodovinskem materializmu:

»Zgodovinski materializem zahteva v resnici znanstveno zgodovino. Zahteva je opravičena, toda od Marksa neizpolnjena. (S. VIII.) — Metafizični in psihološki materializem popolnoma odklanjam, toda historičnega materializma ne odklanjam povsem. Obsega namreč nekatere popolnoma pravilne in opravičene elemente. Ne sme pa nas motiti izraz »materializem«. Saj vendar vemo, da pomeni Marksov materializem hkrati tudi pozitivizem in da je sploh svojevrsten. In zaradi tega smemo pri-

odpustilo. Pri odpustu se podjetje ni oziralo na obratne zaupnike, ne na kake druge okolščine; vzrok, da je bilo delavstvo odpušteno je le v tem, da je organizirano.

Nameščenci

1. seja nameščenskega odseka Mednarodnega urada dela v Zenevi se je vršila 14. in 15. aprila. Zastopane so bile Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Japonska, Nizozemska, Poljska, Švica, Češkoslovaška, Albert Thomas je poročal o delu, ki ga je M. U. D. že izvršil za nameščenstvo. — Odsek je za tem razpravljaj predvsem o nameščenski brezposelnosti in je označil poleg skrajšanja delovnega časa za potrebno še izvedbo delovnega trga in izvežbanje brezposelnega nameščenstva za kak drug poklic. Nadalje je razpravljaj odsek o konkurenčnih klavzulah, o stilizaciji konvencije o nameščenskem iznajditeljskem pravu in določil dnevni red za prihodnjo sejo: 1. nedeljski počitek, 2. odpiranje trgovin, 3. plačan nameščenski dopust.

*

Kaj je z artilerijsko delavnico?

V artilerijski delavnici v Ljubljani izdelujejo razne potrebščine za vojaštvo. V prvih povojnih letih je bilo v tej delavnici zaposlenih nad 300 delavcev, večinoma profesionistov vseh branš. Ze v l. 1924. pa je bilo odpuščenih večje število delavcev in to radi pomanjkanja kreditov. Od tedaj dalje je redukcija stalno napredovala, tako da danes zaposluje le še 12 delavcev in tudi tem preti, da bodo radi popolne ustavitve vsak čas odpušteni. V naši državi obstoja več teh vojnih delavnic, v katerih je povečini zaposleno civilno delavstvo. Centrala za vse te delavnice se nahaja v Kragujevcu. Centrala razdeljuje kredite za posamezne delavnice. V kolikor nam je znano, se v ostalih delavnicah delavstvo do sedaj ni razločilo in je tudi bolje plačano, kot so plačani delavci v omenjeni delavnici. Zakaj se ravno to delavnico, ki je opremljena z vsemi modernimi delovnimi napravami in dobrih kvalificiranim delavstvom tako zapostavlja, nam ni znano. Ugotoviti je treba, da kljub majhnim kreditom, ki so odmerjeni za vzdrževanje te delavnice, uprava oddaja večkrat delo privatnim obrtnikom in trgovcem, ki je dražje, kot če bi izdelala delavnica sama.

Svoj čas je bila izdana naredba, da tisti delavec, ki bi samovoljno zapustil delo, ne bo dobil nikake javne službe ali dela v javnih podjetjih. Delavci so bili s tem prisiljeni vztrajati v delu, čeprav se jim je nudilo kako boljše in sigurnejše mesto. Tako so med sedaj še zaposlenimi delavci povečini že od 10 do 15 let v tej delavnici. Vsi so tudi poročeni in imajo skrbeti za družine. Delavstvo se nikakor ne more zadovoljiti s takim postopanjem, pa najsi leži krivda kjerkoli. Če je bilo delavstvo prisilno pridržano v delu takrat, ko je bilo še mogoče dobiti zaslužek drugje, naj merodajni činitelji sedaj skrbijo tudi za to, da se delavstvo ne meče na cesto.

Jugoslovanska strokovna zveza, pri kateri so ti delavci organizirani, je storila potrebne korake, da se prepreči ukinitve dela in sploh uredijo službene razmere. Po tem pravcu je skupno z Delavsko zbornico intervenirala pri g. komandantu dravske divizijske oblasti, kateri je izjavil, da se je za stvar že zavzel na merodajnem mestu. V interesu delavstva kakor tudi države je, da se ne le obdrži sedanje stanje, marveč da delavnica zopet prične s polnim obratovanjem.

Celje. Strokovna skupina delavcev in nameščencev v Celju priredi svoj redni občni zbor dne 10. maja 1951 v lajništvu Jugoslovanske strokovne zveze v Celju, Delavska zbornica. Vabimo vse člane, da se obnega zboru udeležijo polnoštevilno. Istotako vabimo tudi vse prijatelje našega pokreta. Občni zbor se prične ob 9 dopoldne. Zato točnost. Udeležba obnega zboru naj pokaže razumevanje delovanja strokovne organizacije JSZ. — Odbor.

čakovati, da je historični materializem bolj kompliciran pojem, kakor ga prikazuje priprosta beseda.

»Predvsem nastane vprašanje, kako sta dokazala Marks in Engels svoj historični, oziroma ekonomski materializem. Ali pa sta Marks in Engels dejansko dokazala, da imaj vsa »ideologija« — država, pravo, vera, нравnost, filozofija in umetnost — svojo realno bazo, svoj istiniti vzrok v ekonomskih razmerah?»

»Odgovor na to kritično vprašanje se glasi: Niti Marks niti Engels nista doprinesla tega dokaza. Sicer zveni to neverjetno, vendar je res; v vseh spisih najdemo le trditve o historičnem materializmu, nikjer pa ni napravljaj poizkus, da bi to trditve strožje dokazala. In vendar ni trditve sama po sebi očitna. Kdor torej trdi, da ni vera nič drugega kakor »maska« ekonomskih razmer, bi moral vendar napraviti poizkus verske ideje in čuvstva natančneje analizirati, da bi v njih odkril ekonomsko »realno bazo«. Isto bi moralo biti doprineseno tudi za politiko in sploh za vso ideologijo. Vsega tega nista Marks in Engels nikjer doprinesla.

»Zgrešen, znanstveno nevzdržljiv je materializem. Materializem je spoznavno in metafizično nevzdržljiv; tudi pozitivizem ne zadostuje. Če naj bi resnično

Krekova mladina

Kolonija. Od 12. julija do 2. avgusta bo v Mrtuljku kolonija za dečke v starosti od 6. do 14. leta. Mrtuljek je krasna dolina levo od postaje Gozd-Mrtuljek. Eno uro hoda od postaje se ti razprostira krasna dolina z divnim ozadjem. Dolino obkroža od treh strani gorski venec. Krasen amfiteater: Zadaj Spik! Dolina leži 1000 m nad morjem. Kolonija, ki je predvsem namenjena bolj slabotnim in okrepila potrebnim, bi ne mogla najti lepšega in boljšega taborišča.

Poleg otrok, ki jih bodo poslali tako razni zavodi in ustanove, bodo taborili tu Bore iz Ljubljane, Celja, Maribora, Hrastnika itd. Prijavijo pa se lahko tudi prijatelji našega gibanja. Kdor hoče preživeti nekaj res svobodnih dni v taboru, naj kar pride. Stalo ga bo le po 12 Din na dan. — Tudi na obiske bomo pripravljani. Seveda bodo določene zanje predvsem nedelje. Druge dni obiskov ne bomo želeli, a seveda tudi ne odklanjati.

Dr. Franc Loretto:

Napad na zadruge

(Konec.)

Da se konzumom predbaciva »tandlerija«, je smešno. Kaj pa so potem številni branjevci in trgovci z mešanim blagom po mestu in na deželi kot nepotrebnimi prekupčevalci, ki podražujejo blago?

V Italiji, kjer se najradikalneje trudijo za odpravo gospodarske krize, vidimo med drugimi odlok, ki za nedogleden čas prepoveduje vsako otvoritev novih trgovin brez oblastnega dovoljenja in mora biti vsaki prošnji dokazana krajevna potreba. S tem hočejo preprečiti preveliko konkurenco in nepotrebno podražitev predmetov po prekupčevalcih. Od te prepovedi so izvzete blagovne zadruge, katere bi morala ta prepoved najprvo zadeti, če bi bile piščeve trditve o zadrukah resnične, da so namreč iste tandlerija.

Ni torej iluzorno, še manj pa ovrženo, da bi konzumne zadruge zniževale cene, nasprotno pa je dokazano, da resnično morajo vplivati na višino cen, ker tvori konzumna zadruga neposredno zvezo med produkcijo in konzumom, z izključitvijo prekupčevalne trgovine, katera mora stvari podražiti, kajti vsakdo, skozi čigar roke gre blago, hoče imeti dobiček in čim več rok, tem višja cena.

Primerjati ceně kmeta-producenta s cenami zadruške trgovine more pa le, kdor računa na nevednost bralecev. Cene prodajnih zadrug se smejo namreč primerjati le s cenami trgovcev z deželnimi pridelki in tu prosimo, da nam članekar postreže s konkretnimi dokazi.

Glede cen in kvalitete manufakturnega blaga pa bodi piscu povedano, da kupujejo zadruge pri istih producentih tu- in inozemstva kot privatni trgovci in so zadružno strokovnjaki najmanj prav tako kvalificirani kot v privatni trgovini.

Priznam, da je težko povedati kaj v prid gospodarskemu redu, ki je danes pritiral človeštvo na rob propada, vseeno se pa to lahko stori, ne da bi se napadalo tipično gospodarsko organizacijo miru, ki žida svojo stavbo le poleg stavbe kapitalizma in stoji z njim v zgolj

Prpriave za to taborno kolonijo so v polnem teku. Veliko priprav je treba za tako podvzetje. Predvsem veliko denarja. Hočemo namreč čimveč otrok revnih staršev spraviti v kolonijo. Zato se obračamo na vse, da nas podpro.

Radi priprav in sploh radi kolonije se obračajte na Zvezo Borcev in Stražark, Ljubljana, Mikošičeva cesta 22/1.

Tekme dela. Za tekme dela v smislu tekmovalnega reda so se prijave sledeče družine: Tržič, Zalag-Sp. Kašelj, Hudajama, Lesce in Celje-Krekovke. Vseh prijav še ni, zato pohitite in ne odlašajte.

Centrala opozarja vse družine na zadnjo okrožnico, katero naj družine pregledajo na sestankih in takoj odgovore vse zahtevane odgovore.

Trbovlje. Krekova družina priredi v nedeljo 10. maja ob 4 popoldne v prostorih Katoliškega prosvetnega društva v Radečah ljudsko igro v petih dejanjih »Tihotapci«. Vabimo!

konkurenčnem boju kot privatna trgovina med seboj. Jasno je pa seveda, da v tem boju kapitalizem ne more obstati, kajti vsa njegova reklama je egoistična in gre končno le za tem, da proda blago in doseže sebi čim večji dobiček.

Temu nasproti pa je naloga zadružništva, najti in ustvariti pravo razmerje med produkcijo in konzumom, pri čemer je enako zaščiten i produkcija i konzum. Je pa jasno, da to ne gre v račun velekapitalu, ki smatra konsumenta za objekt eksploatacije.

Če pa kliče naš članek proti zadružništvu na pomoč državno oblast, da bi nataknila zadružništvu nagobčnik, naj bo brez skrbi, da ne bo našel za tak posel odprtih ušes, kajti tudi naši državniki vedno ceniti vrednost zadružništva v narodnem oziru; kajti edino le zadružno gospodarstvo je nacionalno in podpira le gospodarske sile lastne države. Kapitalizem je pa internacionalen, ki se obrača tja, kjer več zasluži, tudi če je to v kvar lastni državi. Najlepši dokaz tega so najnovejše kravje kupčije nemških in drugih veleindustrijalcev in bankirjev z boljseviki.

Če bi se zanimal pisec za najnovejšo gospodarsko literaturo (Sombart, Gebhardt), bi vedel, kako sodijo merodajni nacionalni ekonomski o zadružništvu.

Kapitalizem, ki je danes na koncu svoje pameti, počasi in sigurno zahaja; komunizem je predvsem politična in ne gospodarska koncepcija ter njegov gospodarski program ni ničesar drugega kot državni kapitalizem, radi česar ni mogoče, da bi odrešil človeštvo, pač pa bo požrl vso našo krščansko kulturo, če se mu svet ne bo postavil v bran z ednim-sredstvom na gospodarskem polju, z zadružništvom.

S svojim člankom »Kje je polje zadružništva«, gospod pisec »privatni iniciativ« ni nič koristil, zadružništvu pa v obeh razsodnih bralecev nič škodoval.

Čitajte „Ogeni“!

nastalo zbujenje iz ideološkega spanja, potem bi morala vzbujajoča se zavest in mišljenje predvsem vzdržati ogujeno preizkušnjo spoznavalno-teoretične kritike — kritičizem je pa grob materializma. Zato govore mlajši marksisti o povratku h Kantu.

»Zaradi tega ne morejo braniti historičnega, oziroma ekonomskega materializma. Ne glede na pomanjkljivo izdelavo celotne koncepcije dokazujeta Marks in Engels sama njeno napačnost s tem, da postavita svoj socializem kot znanstveni sistem pred to gospodarsko in socialno komunistično organizacijo. Po nauku historičnega materializma »se izpreminja vsa (ideološka) nadstavba počasneje ali hitreje z izpremembo ekonomske podlage.« Toda svojega sistema ni proglasil Marks za ideološkega, ampak naravnost za definitivnega — ta sistem pa ni nikaka nadstavba, ampak predstavba, pozitivistična anticipacija gospodarskih produkcijskih razmer bočnosti.

Čisti »materializem«, kateri uči: Duh je le najvišji produkt materije, prvotenni duh, ampak narava; le materialno kot tako je resnično, vse drugo, kar gre preko materije, kar je transcendentno, se mora zanikati — je zmoten in popolnoma nevzdržljiv, toda historičnega materializma, kakor ga uči

Marks, pa dejansko ne moremo popolnoma in povsem odkloniti. Vsebuje debelo, opravičeno zrno, četudi gre predalet, če Maks Adler zatrjuje, »da ni ma tako zvano materialistično zgodovinsko pojmovanje ničesar skupnega z materializmom.« »Materialističen v zvezi z Marksovo jezikovno uporabo ne pomenja nič več kakor izkustven in je zato karakteristično, da uporablja Marks oba pojma ob prilikah kot popolnoma enakovredna, kakor n. pr. zlasti v svojem protispisu proti Maksu Stirner. Poseganje iz duhovnega območja na izkustvene pojave socialnega žitja — to je ves materializem zgodovinskega materialističnega pojmovanja, zlasti kateri naravnostni materializem, s katerim naj bi stal v zvezi, sploh še ni eksistiral in katerega ni, ko je bil nastopil, nihče drugi ostrejšje napadal kot sta ga Marks in Engels.

Prva delavska hranilnica in posojilnica

r. z. z o. z. v Ljubljani

(Delavska zbornica)

Sprejema hranilne vloge in daje posojila najugodnejše.

Poravnajte naročnino!

Gospod. in socialna politika iz delavskega zavarovanja

Četrta številka »Radniške Zašтите«, glasila SUZORA, prinaša več novosti in zanimivosti. Važne so nove določbe za ocenjevanje delovne sposobnosti po nezgodah. Izdana je nova in obširna razpredelnica, ki je veliko popolnejša od stare in po kateri se določajo nezgodne rente. — K zakonu o sprejemanju, odpuščanju in premeščanju nameščencev je izdanih več naredb. Statut SUZORA je spremenjen, ker se vstavlja določilo o namestniku generalnega ravnatelja, za katerega se določa tudi nov položaj (IIa) in se določa delokrog generalnega ravnatelja in njegovega namestnika. V zvezi s tem se spreminja tudi nameščenska pragmatika, ko preureja položaje, napredovanja ter pragmatiko zdravnikov. — Razpuščeni so okrožni uradi in priključeni: Bjelovar Osijeku, varaždinski Zagrebu in zemunski Belgradu. — Premeščenih je 12 uradnikov po večini od SUZORA k okrožnim uradom in obratno, upokojenih je 12, odpuščena ena uradnica. Razpisana so službena mesta v Subotici in Zemunu. Ant.

Mednarodne konvencije

Po členu 408 versailleske mirovne pogodbe so dolžne vse države, članice Društva narodov, da vsako leto predložijo Mednarodnemu uradu dela seznam ratificiranih konvencij. Poseben odbor, ki ima nalogo, da ugotovi, koliko konvencij se ratificira, je na svojem zasedanju pri Mednarodnem uradu dela leta 1927 ugotovil, da je ratificiranih 182 konvencij. V zadnjem zasedanju v aprilu 1931 pa je ugotovil, da se je število ratificiranih konvencij dvignilo na 392.

Iz tega je razvidno, da število ratificiranih konvencij stalno raste. Mednarodni urad dela vrši v tem pogledu važno in veliko nalogo: prenesti in uveljaviti socialno zakonodajo na vse kontinente civiliziranega sveta.

Delodajalci nastavlja o delavstvu nove zanjke

V zadnjem času so pričeli delodajalci akcijo za uvedbo 5 dnevne delovne tedne. Delavstvo naj bi po mnenju delodajalcev delalo 5 dni po 10 ur na dan, dočim naj bi šesti in sedmi dan počivalo.

Delodajalci želijo, da naj bi se petdnevni delovni teden uzakonil in utemeljuje svoj predlog s tem: Producerski stroški bodo zmanjšani, ker bo mogoče

produksijske potrebščine bolj smoteno izrabiti. Delavstvo bi z veseljem sprejelo vsako pošteno reformo, ki naj bi šla za tem, da se odpravi ali vsaj omili sedanja gospodarska kriza. Odločno pa mora zavrniti tako reformo, ki zahteva od že itak do skrajnosti izmozganega delavstva novih žrtev. Petdnevni delovni teden po predlaganem načinu bi bila prav za prav uvedba 10 urnega delavnika. Za delavstvo pa mora biti mero dajen 8 urni delovni čas, vsaka druga uredba delovnega časa pomeni kršitev zakona. Z uvedbo 5 dnevne delovne tedne bi delodajalci pridobili 2 uri, ne da bi jih morali plačati s 50% zakonitim poviškom. Poleg tega bi s manjšim številom delavstva dosegli isto storitev. To bi se reklo: Delavstvu vzeti pravico do zakonitega doplačila za nadure ter še večje število delavstva pahniti v brezposelnost. Tu notri se prav za prav skrivajo fiktivni nameni delodajalcev.

Po že znani metodi delodajalcev, ki čestokrat izražajo, da naj ima delavec pravico do plače samo za tiste dni, v katerih fiktivno dela, obstoja nevarnost, da se bi z uvedbo 5 dnevne delovne tedne znižala plača in da bi delavstvo komaj zaslužilo za 5 dni preživljanja. Ostala dva dneva delodajalci ne bi priznali, ampak bi delavstvu svetovali, naj si za ta dva dneva drugod kaj prisluži.

Dejstvo, da delodajalci tudi sedaj brez pristanka delavstva poljubno regulirajo delovni čas, reducirajo plače, pričemur jih z ozirom na gospodarsko krizo nihče ne ovira, nam jasno dokazuje, da se hočejo delodajalci z uvedbo 5 dnevne delovne tedne po predlaganem načinu okoristiti zopet le na račun delavstva. Take reforme, s katerimi bi se delavstvu položaj še bolj poslabšal, mora delavstvo odločno zavrniti.

Roke proč od delavske zaščite

Ker se kapitalistom dosedaj ni posrečilo v nameravanem obsegu okrniti delavsko zaščitno zakonodajo, so se sedaj omejili na to, da bi jo po malem likvidirali. Istočasno z akcijo za uvedbo 5 dnevne delovne tedne so delodajalci započeli tudi akcijo, da se iz zakona o zaščiti delavcev izločijo nočni čuvaji, vratarji, služitelji, slugi, kuharice in pa šoferji v tovarniških podjetjih. To osebje naj bi po mnenju delodajalcev spadalo pod poselski red. To namero delodajalci niso utemeljili, zato je potrebno, da jo nekoliko utemeljimo mi. V prvi vrsti gre za to, da bi delodajalci svobodno odredili navedenemu osebju delovni čas tako, kakor ga odredijo go-

spodarji služkinjam. Namesto treh vratarjev bi zadostoval le en. Isto bi bilo pri ostalih poklicih. Dalje bi bilo navedeno osebje izločeno od ugodnosti, ki jih vsebujejo delovne kolektivne pogodbe in delovni redi za delavstvo v obratih. V slučaju sporov ali kakih drugih slučajev, v katerih bi potrebovali zaščite, bi se ne imeli nikamor zateči, ker bi bile zanje strokovne organizacije kakor tudi zakoniti delavski zaupniki brez pomena. Skratka rečeno, izgubili bi vse pravice po zakonu o zaščiti delavstva. Poselski red velja dosedaj samo za bivšo Slovenijo, ki je pa tako zastarel, da je ministrstvo samo prišlo do spoznanja, da ga je treba renovirati in prilagoditi razmeram in potrebam časa.

Tisti, ki so zaposleni v podjetjih, ki spadajo pod bratovske skladnice, bi prišli povrh še ob pridobljene pravice v pogledu zavarovanja za slučaj onemoglosti ali starosti.

Krščansko socialistično delavstvo je cpetovano poudarilo in poudarja tudi danes, da je proti vsaki okrnitvi delavske socialne zakonodaje, je pa tudi proti temu, da se izločijo posamezni poklici iz splošne socialne zaščite ter da se jih podreja špecijskim zakonom in redom.

To in ono

Naši rudarji v Franciji so organizirani v posebni sekciji Francoske strokovne organizacije rudarjev. Ta sekcija, ki je zelo agilna, je začela izdajati za svoje člane tudi svoj list »Jugoslovenski rudar«. — Prva številka je izšla aprila na 8 straneh. List je ciklostiran in prinaša članke s sledečimi na-

slovi: Naš list. — Rudarjem Jugoslovonom. — Organizacija. — Kriza. — Mi smo stroji (pesem). — Zanimiva so poročila pod naslovom »Pravijo«. — Sledi poročilo o kongresu »Syndicat libre des mineurs du Nord-France« (S. L. M.), ki se je vršil 22. marca. Sledi daljši dopis, ki obravnava društveno življenje Slovencev v severni Franciji. Listu kakor našemu pokretu med rojaki v Franciji želimo čim večji napredek.

Gostota prebivalstva. Po najnovejših statističnih podatkih znaša gostota prebivalstva na eno kvadratno miljo: v evropski Angliji 482, Japonski 405, Nemčiji 346, Italiji 341, Franciji 192, Združenih državah ameriških 40. Kljub temu, da ima Amerika najbolj redko naseljeno prebivalstvo, je v zadnjem času skrbila število priseljencev na minimum. V angleških dominijonih je gostota prebivalstva znašala v teku zadnjih let: v Južni Afriki 16.2, Novi Zelandiji 14, Avstraliji 21, Kanadi 2.6, povprečno v vseh štirih dominijonih 8.7. Skupno z evropsko Anglijo in vsemi dominijoni je gostota prebivalstva Anglije na kvadratno miljo 33, kar je nekoliko manj kakor v Ameriki. Najmanj naseljena je Kanada. Toda tudi tukaj se je v zadnjem času priseljevanje zelo omejilo. Gotovo je, da je to tudi del angleške politike, ki štiti svoje interese.

Čsl. kršč. soc. stranka zelo živahno deluje in prireja sestanke zaupnikov in zborovanja. V zadnjih dveh mesecih so se vršile deželne konference, sedaj se pa vrše župne (okrajne) konference, zadnja se je vršila 26. aprila v Okriškách za Jihlavski volivni okraj.

Usnjarska in čevljarska zadruga „RUNO“ r. z. z. o. z. v Tržiču

Izdeluje
vsakovrstne ovčje
in kozje kože, kakor tudi
barvano usnje za
površnike

Postrežba točna.

Cene solidne.

Hermann Suderman:

GOSPA SKRB

Roman

2.

Tako je gospa Douglasova prišla Pavlu za botro.

Meyhöfer ni bil malo hud nad tem novim prijateljstvom. Imel je navado govoriti, da »ne potrebujem sočutja srečnih«, a ko se je mila, prijazna žena prikazala drugič na dvorišču in mu je vneto prigovarjala, si ni več upal, da bi ji odrekal prošnjo.

Privolil je tudi v to, da družina še naprej ostane na starem domu, seveda se je upiral. Gospodarstvo Mussaineu, ki ga je zares še isti dan kupil, je bilo tako zapuščeno in zanemarjeno, da bi moglo v mnogih jesenskih dneh bivanje v njem škodovati ženi in otroku. Pred vsem je bilo treba skrbeti za najnujnejša popravila, treba je bilo poklicati tesarja, zidarja in pečarja, preden bi mogli misliti na selitev.

A kljub temu se je Elsbethi zaradi moževe samoglavosti zdelo, da je prisiljena, da se preseli v novo stanovanje dolgo prej, preden je bilo pripravljeno. Ko se je namreč lepega dne pojavil na dvorišču nadzornik novega gospodarja z rojem delavcev in je zaradi svoje naloge skromno prosil za streho, je Meyhöfer dejal, da je nadzornikovo postopanje samo spretno in vladno zasramovanje. Zato se je odločil, da ne ostane niti dan dalje na zemlji, ki jo je nekdanj imenoval svojo — — —

Mrzel, moten dan je ležal nad zemljo, ko je Elsbeth dejala stari, ljubi hiši, zbogom. Droben dež je pršil z neba in premakal vse. Pred njihovimi pogledi je ležala ravan, zavita v sivo meglo, pusta in brezupna.

Z najmlajšim pri prsih in z obema starejšima otrokoma, ki sta jokala, ob sebi, je stopila na voz, ki jo je peljal proti novi in joj! tako mračni usodi.

Ko so zdrdrali z dvorišča in jih je udaril mrzli veter z ravnimi ledenimi šibami v obraz, je začelo tudi malo, ki je tako dolgo ležalo tiho in mirno, žalostno jokati. Zavila ga je trdneje v svoj plašč in se je sklonila globoko na malo, drhteče telesce, da ne bi kazala solz, ki so ji brez presledka lile z lica.

Pol ure so se vozili po ilovnatih razmočenih poteh, da so prišli do cilja. Skoraj bi bila na glas zakričala, ko je uzrla novo domovališče, ki je ležalo pred njenimi očmi v vsej brezupnosti in razpadu.

Raztegnjeno, iz ilovice in praproti stlačeno gospodarsko poslopje — zamočvirjeno dvorišče — nizka, s škodlami krita hiša, ki se ji je na mestih luščil omet od sten, da je kazala golo zidovje — zapuščen vrt, na katerem so divjali zadnji, žalostni ostanki poletja, astre in sončnice ob napol gnilem sočivju, okrog in okrog kričeče popleskana ograja, ki se je zdelo, da so ji pred koncem dali še poslednje olje — to je bil kraj, na katerem bo morala odzdat hiševati rodbina posestnika, ki je dogospodaril.

To je bil kraj, na katerem je rasel mali Pavel, kateremu je veljala ljubezen njegovega detinjstva, skrb polovice njegovega življenja — — —

Pavel je bil v prvih letih nežna, hirajoča stvar in v marsikateri noči je mati trepetala, da bo ugasnila medla lučca njegovega življenja, preden zasvi jutro. Takrat je posedala v mračni, nizki spalnici, se s komolci naslanjala na robove posteljice in z gorečimi očmi strmela na mršavo telesce, ki ga je bolešno stresal krč.

A prestal je vse nevarnosti prvega detinjstva in s petimi leti je bil zdrav dečko, v čigar napredek je človek lahko stavil upanje, čeprav je bil šibkih udov in bled, skoraj uvel v obraz — res je ohranil tiste stare poteze v obrazu.

Prav v ta čas padajo njegovi najbolj zgodnji spomini.

Prvi spomin, ki se mu je poznejša leta dostikrat povračal, je bil tale:

Soba je napol temna. Na oknih cveto ledene rože in soj večerne zarje sili ves rdečkast skozi zavese. Starejša brata sta se šla drsat, on pa leži v postelji, ker mora zgodaj spat, in poleg njega sedi mati. Eno roko je položila krog njegovega vratu, drugo pa na rob zibel, kjer spita mali sestrici, ki ju je pred letom prinesla štokrlja, obe prav isti dan.

»Mama, pripovedujte mi pravljico,« prosi.

In mati je pripovedovala. Kaj?

Samo temno se je spominjal, a pravljica je govorila o sivi ženi, ki je ob vseh žalostnih urah obiskavala mater, žena z bledim, suhim obrazom in s temnimi, izjokanimi očmi. Prišla je kakor senca in odšla, kakor senca, razširila roke nad materino glavo. Negotovo, da mati ni vedela, ali za blagoslov ali za kletev. In govorila je vse vrste besede, ki so se tikale njega, malega Pavla. Govorila je o žrtvi in odrešenju, a pozabil je besede, najbrž zato, ker je bil še preneumen, da bi jih razumel. Ene stvari se je pa prav natančno spominjal: Ko je poslušal mater in mu je od groze in pričakovanja zastajal dih, je nenadno zazrl, da siva postava, o kateri je govorila mati, v resnici stoji na vratih — prav tista, s povzdignjenimi rokami in z bledim žalostnim obrazom. Skril je glavo v materine roke — srce mu je tolklo, sapa mu je začela pohajati in v smrtni grozi je moral zavpiti:

»Mama, tam je, tam je!«

»Kdo? Gospa Skrb?« je vprašala mati.

Ni odgovoril in se je spustil v jok.

»Kje vendar?« je izpraševala mati.

»Tam, na vratih,« je odvrnil, se zravnil in se oklepal njenega vratu, zakaj strah ga je bilo.

»O ti tepček mali,« je dejala mati. »To je vendar očetov dolgi plašč.« Snela je plašč in mu vnela, naj potipa podlogo in blago, da bi čisto natančno vedel. Vdal se je, a sam pri sebi je bil še trdneje prepričan, da je gledal sivo ženo obraz v obraz. In zdaj je tudi vedel, kako ji je bilo ime.

»Gospa Skrb« ji je bilo ime.